

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Yleisiä huomioita

Bio- ja kiertotalouden vahvistaminen on merkittävä mahdollisuus kehittää vientivetoista taloutta ja työllisyyttä. Bio- ja kiertotalouden uusien toimintamallien ytimessä ovat luonnonvarojen kestävä käyttö ja digitalisaatio, jotka jo nykyisellään ovat merkittävä osa taloutemme kansainvälistä kilpailukykyä. On tärkeää, että maakunnat on nostettu esiin keskeisinä toimijoina useissa toimenpide-ehdotuksissa. Talous ja työllisyys rakennetaan maakunnissa, ja strategiassa tulisi kiinnittää enemmän huomiota alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja haasteisiin. Bio- ja kiertotalous ovat suuri mahdollisuus alueille, kun maailman taloutta rakennetaan uudelleen. Suomen kannattaa investoida bio- ja kiertotalouden ja siihen liittyvän osaamisen kehittämiseen ja tukea maakuntia uudenlaisten ratkaisujen edistämässä. Edelläkävijät tulevat menestymään.

2. Biotalous Suomessa 2035: visio ja tavoitteet

Päivitettävän kansallisen biotalousstrategian visio ja tavoitteet ovat kannatettavia. Biotalousstrategian

päivityksessä on tunnistettu bio- ja kiertotalouden koko elinkaaren ja toimintaketjujen kestävyys huomiointi sekä ilmastonmuutokseen liittyvien sopeutumisen ja varautumistoimien tärkeys. Lisäarvon kasvattamisen ymmärtäminen pelkän

volyymin kasvattamisen sijaan on keskeistä.

Maakunnat ja kunnat ovat sitoutuneet YK:n Kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman haasteisiin kuten luonnonvarojen tehokkaampaan käyttöön, resurssien kierrätykseen ja kestäviin tuotanto- ja kulutustapoihin. Suomen pitäisi rohkeasti asettaa kunnianhimoisempia tavoitteita, jos haluamme olla edelläkävijöitä luonnonvarojen kestävässä käytössä ja hiilensidonnallisten uusien mahdollisuuksien luomisessa.

Kanta-Hämeessä ruokajärjestelmän uudistaminen on osana Kestävän kasvun Häme 2022–2025 -maakuntaohjelmaa ja vuonna 2022 valmistuvaa maakunnallista kiertotalouden tiekarttaa. Bio- ja kiertotaloudessa on suuri potentiaali myös maatalouden ravinnekierron toteutumisessa sekä viljelysmaiden hiilinielujen kasvattamisessa. Vesihuollon kehittämällä voidaan edistää ravinnekiertoa. Muutosjoustavuutta kasvattamalla voidaan huoltovarmuuden ohella kehittää bio- ja kiertotalouden toteutumista vesihuollossa. Yrityksille ja julkisille toimijoille on luotava tahtotila, jonka myötä bio- ja kiertotalouden menetelmien käyttöönotto ja uudella tavalla toimiminen ovat myönteisiä ja kannattavia vaihtoehtoja.

3. Yleisiä huomioita toimenpiteistä

Biotalousstrategian päivityksessä ei ole huomioitu maakuntien yhteistyöryhmiä, joilla on keskeinen rooli aluekehittämistä koskevien suunnitelmien, ohjelmien ja sopimusten valmistelun sekä toimeenpanon yhteensovittamisessa alueilla valittujen vahvuuksien perusteella. Yhteistyöryhmässä on kattavasti edustettuina alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot EU:n kumppanuusperiaatteen pohjalta. Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta rahoitetuilla hankkeilla luodaan puitteet, joissa bio- ja kiertotalouden liiketoimintamalleilla on edellytykset kehittyä ja yritysten menestyä alueellisissa innovaatioekosysteemeissä.

Yhteistyötä alueiden rahoittajien välillä tulisi vahvistaa ennakkoluulottomasti.

EU:n rahoitusinstrumenttien tulee mahdollistaa uusien innovaatioiden

sekä alueellisen ja kansallisen bio- ja kiertotalousmarkkinan syntyä.

Julkinen sektori voi toimia edelläkävijänä bio- ja kiertotalouden uusien toimintamallien käyttöönotossa. Julkiset hankinnat voivat olla tärkeä bio- ja kiertotaloutta edistävä ajuri. Vähähiilisen rakentamisen hankintakriteereistä tulee tehdä velvoittavia. Kilpailutuksissa pitää selkeästi edellyttää bio- ja kiertotalouden huomioon ottamista konkreettisilla tavoilla.

Biotalousstrategian päivityksessä nostetaan esille maakuntien liitot ja niiden strategisesti ohjaavat aluekehittämisen työkalut bio- ja kiertotalouden edistämiseksi ja vahvistamisessa. Käytännössä maakuntaohjelma ja sen älykkään erikoistumisen strategian kärjet ohjaavat voimavarojen kohdentamista maakunnassa valittujen vahvuuksien kehittämiseen. Strategiassa on hyvä huomioida maakuntaliittojen vahva strateginen rooli bio- ja kiertotalouden edistäjänä, muun muassa strategisessa aluekehitysyhteistyössä, rahoittajana, kaavoittajana ja edunvalvojana.

Biotalousstrategian päivityksessä on syytä nostaa vahvemmin esiin maakuntien roolia eurooppalaisten kestävän kehityksen politiikkatavoitteiden edistäjinä. Hämeen liitto on vahvasti sitoutunut Kestävän kasvun Häme 2022–2025 -maakuntaohjelmassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman vähähiilisyystavoitteiden toteuttamiseen sekä bio- ja kiertotalouden tavoitteiden edistämiseen. Tavoitteita edistetään myös useissa maakunnassa laadituissa sektorikohtaisissa tiekartoissa.

Bio- ja kiertotalous on yksi merkittävimmistä toimialoista Kanta-Hämeessä (Selvitys Kanta-Hämeen kiertotalouden nykytilanteesta ja kehitysmahdollisuuksista 2019).

Maakunnassa on vahva bio- ja kiertotalouden yrityskanta. Kehitystä vievät eteenpäin opetuksen, tutkimuksen ja kehityksen ympärille rakentuvat verkostot. Hämeen ammattikorkeakoulun maatalouden, puutarhaviljelyn ja metsien tutkimus- ja kehitysalueet luovat erinomaisen mahdollisuuden bioraaka-aineiden osaamiskeskukselle. Biopuolen osaamisella vauhditetaan sekä kiertotaloutta että uusien uusiutuvien biopohjaisten

materiaalien kehitystä. Kanta-Hämeen logistisesti keskeinen sijainti luo mahdollisuuksia paremmalle materiaalien kierrolle.

3.1. Toimenpide: vahva osaamis- ja teknologiaperusta

Biotalousstrategian päivitys huomioi bio- ja kiertotalouden osaamisen vahvistamisen eri tasoilla, myös täydennyskoulutuksessa. Toteutukseen on kohdennettava kuitenkin riittävästi rahoitusta. Tulevaisuuden osaajat voidaan osallistaa ja sitouttaa bio- ja kiertotalouden kehittämiseen uusilla toimintamalleilla. Hämeen ammattikorkeakoulun uusi kansainvälinen koulutus yhdistää bio- ja kiertotalouden, uusia digitaalisia ratkaisuja ja yritysyhteistyötä. Datatalous ja digitalisaatio ovat keskeisiä bio- ja kiertotalouden uudistumisen edellytyksiä tuottavuuden, resurssitehokkuuden ja jäljitettävyyden parantamisessa.

Julkinen sektori – kunnat ja maakunnat voivat tukea yrityksiä ja ekosysteemien kehittymistä innovaatiopolitiikalla ja vahvistamalla alueiden erikoistumista myös bio- ja kiertotaloudessa. Julkisella sektorilla on merkittävä rooli bio- ja kiertotalouden turvalliseen datan jakamiseen liittyvän infrastruktuurin rakentamisessa avoimilla julkisilla rajapinnoilla, liiketoiminnan kehittämisessä sekä julkisten hankintojen kautta bio- ja kiertotalouden kysynnän luomisessa. Tiivis kytkentä ja linkitys jo olemassa oleviin ja toimiviin alueellisiin verkostoihin ja ekosysteemeihin on erittäin tärkeää. Kanta-Hämeessä edistetään aktiivisesti avoimia julkisia rajapintoja datan jakamiselle.

Kanta-Hämeessä on paljon osaamista bio- ja kiertotaloudessa, valtakunnallisesti johtavia alan yrityksiä, kasvuhakuista yrittäjyyttä ja kansainvälistä kehittämispotentiaalia. Bio- ja kiertotalouden eri liiketoimintamalleja hyödyntävien yritysten syntymiseen ja toimintaan vaikuttavat eri sektoreiden päätökset aluesuunnittelussa ja rakentamisessa, julkisissa hankinnoissa, paikallisessa energiantuotannossa ja -jakelussa, palvelutuotannossa, rahoituksessa sekä pilottikohteiden tarjoamisessa. Kansallisen osaamisverkoston tiivis kytkentä ja linkitys jo olemassa oleviin alueellisiin ekosysteemeihin on ensiarvoisen tärkeää.

Bio- ja kiertotalouden huomiointi kaavoituksessa on olennaista, jotta rakentaminen, energiankulutus, maankäyttö ja luonnon monimuotoisuus voidaan ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa.

3.2. Toimenpide: kilpailukykyinen toimintaympäristö

Suomessa tutkimuksen ja yritysten yhteistyön tulosten nopeampi kansainvälinen pilotointi ja kaupallistaminen edellyttävät, että suomalaiset toimijat ovat aktiivisia ja hakeutuvat TKI-yhteistyöhön Euroopan parhaiden kanssa. Kanta-Hämeessä Kestävän Kasvun Häme 2022–2025 -maakuntaohjelma ja Häme Goes Global -hanke kannustavat kantahämäläisen innovaatioekosysteemin veturiyritysten ja tutkimusosaajien hakeutumista kansainvälisiin rahoitusohjelmiin sekä etsimään kansainvälisiä pilotteja ja referenssikohteita.

Hämeen ammattikorkeakoulun osallistuminen EU:n komission rahoittamaan RUN -Eurooppa-yliopiston toimintaan tuo uusia mahdollisuuksia erityisesti bio- ja kiertotalouden kansainväliselle yhteistyölle. Erityisesti maakunnan metsäalan osaamisessa (Hämeen ammattikorkeakoulu, Helsingin yliopiston Lammin biologinen asema ja Luonnonvarakeskus) on merkittävää kansainvälistä potentiaalia.

4. Seuranta

EU-rahoituksen suuntaaminen bio- ja kiertotalouden kehittämiseen on erinomainen mahdollisuus viedä käytäntöön maakunnissa suunniteltuja konkreettisia toimenpiteitä ja investointeja. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma 2021–2027 mahdollistaa bioja kiertotalouden tukemisen maakunnissa ja näin tulisi tapahtua myös ylimaakunnallisesti valtakunnallisten toimenpiteiden osalta. Keskeistä on bio- ja kiertotalouden edistämiseen suunnattujen voimavarojen jatkuvuus yli hallitus- ja ohjelmakausien sekä rahoittajien välinen saumaton yhteistyö kansallisesti ja maakunnallisesti.

Bio- ja kiertotalouden edistämiseen suunnatut rahoitusinstrumentit, niiden tavoitteet ja aikataulut olisi hyvä koostaa selkeästi yhteen paikkaan, jotta ne olisivat toimijoiden helposti löydettävissä. Myös käynnissä olevan kehitystyön ja hankkeiden löydettävyyttä olisi hyvä parantaa.

Strategioiden toteuttaminen vaatii resurssien varaamista konkreettisten toimenpiteiden käyttöönottoon ja toimenpiteiden aktiivista seuraamista. Kanta-Hämeessä on otettu myös käyttöön Häme portfolio -hankesalkkutyökalu strategisten kehityshankkeiden yhteen linkittämisen ja seurannan vahvistamiseksi. Sen avulla pystymme seuraamaan maakunnassa myös bio- ja kiertotaloutta edistävien hankkeiden toteuttamista.

Rintala Riikka
Hämeen liitto